

Паламарчук Т.М.

*Державна агроекологічна академія України***РЕФОРМУВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВА**

Ситуація, що склалася в сільському господарстві не забезпечує не тільки розширеного відтворення, але й простого. На сільському господарстві позначилася неконтрольована лібералізація цін, яка призвела до випереджаючого зростання цін на матеріально-технічні ресурси. Диспаритет цін підірвав фінансову основу розвитку виробничої і невиробничої інфраструктури сільського господарства. В сільському господарстві розвинулась криза неплатежів. Банківські кредити через високі процентні ставки недоступні для сільських товаровиробників. Сільськогосподарські підприємства не мають грошей для виплати заробітної плати своїм працівникам. В галузі склалася тенденція до зниження обсягів виробництва основних видів продукції рослинництва і тваринництва. Так, на прикладі одного з районів Поліської зони Житомирської області, який постраждав від аварії на Чорнобильській АЕС – Овруцькому, відбулося значне зменшення поголів'я худоби та птиці в усіх категоріях господарств (табл. 1).

Таблиця 1. Наявність поголів'я худоби та птиці в господарствах усіх категорій Овруцького району Житомирської області (на 1 січня, тис. голів)

Показники	Роки				2000р. в % до 1997р.
	1997	1998	1999	2000	
Велика рогата худоба	52,9	46,7	42,5	39,2	74,1
в т.ч. корови	22,1	21,6	21,6	19,9	90,0
Свині	23,1	19,4	19,0	18,9	81,8
Вівці і кози	1,3	1,1	1,1	0,3	43,3
Птиця	226,3	222,1	213,3	119,3	52,7
Коні	3,8	3,9	3,9	3,8	100,0

З таблиці 1 видно, що поголів'я всіх видів худоби та птиці станом на

1.01.2000р. порівняно з 1997р. зменшилось. Так, поголів'я великої рогатої худоби за відповідний період скоротилось на 25,9%, в тому числі корів – на 10%, свиней – на 9,2%, овець та кіз – на 56,7%, птиці – на 47,3%. За відповідний період умовне поголів'я зменшилось на 22,5%.

Зменшення поголів'я привело до зменшення виробництва всіх видів тваринницької продукції (табл. 2).

Таблиця 2. Виробництво тваринницької продукції в господарствах всіх категорій Овруцького району Житомирської області (тис.тонн)

Показники	Роки			1999р. в % до 1997р.
	1997	1998	1999	
М'ясо всіх видів	4,5	3,8	3,5	77,8
в т.ч. м'ясо ВРХ	2,0	1,5	1,3	65,0
Молоко	53,5	50,6	49,5	92,5
Вовна, тис. ц	1,3	1,0	0,9	69,2
Яйця, млн.шт.	12,8	11,9	10,5	82,0

Так, в 1999р. порівняно з 1997р. виробництво м'яса всіх видів скоротилось на 22,2%, в тому числі яловичини – на 35,0%, молока – на 7,5%, вовни – на 30,8%, яєць – на 18%.

Залучення селянина до ефективної праці не відбулося. Зробити це можна лише за умови подолання його відчуження від засобів виробництва, землі. Кризові явища вплинули на зниження ефективності сільськогосподарського виробництва. Відсутність матеріальних ресурсів: органічних і мінеральних добрив, засобів захисту рослин, зниження матеріального забезпечення, якості посівного матеріалу, повноцінних кормів, послаблення дисципліни праці, матеріальних стимулів, безгосподарність – все це привело до збитковості.

В цілому по Україні в 1998р. сума збитків від сільського господарства складала 4млрд. грн. або 93% всіх колективних сільськогосподарських підприємств були збитковими, в 1999р. дещо менше – 86%.

Нами був проведений аналіз ефективності сільськогосподарського виробництва в підприємствах суспільного сектору Овруцького району

(таблиця 3). З даних таблиці 3 видно, що рівень збитковості в 1999р. проти 1997р. збільшився і становив $-30,8\%$. Залишається збитковою галузь тваринництва. Не дивлячись на те, що підприємства району спеціалізуються на відгодівлі великої рогатої худоби, виробництво яловичини є збитковим. Рівень збитковості виробництва м'яса великої рогатої худоби за 1999р. становив $-56,7\%$.

Таблиця 3. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва в підприємствах суспільного сектору Овруцького району

Показники	Роки			1999р. в % до 1997р.
	1997	1998	1999	
Прибуток, збиток(-) – всього, тис. грн.	-5923	-6235	-5648	95,4
в т.ч.: в рослинництві	333	186	126	37,8
в тваринництві	-5614	-6360	-5307	94,5
з них: м'ясо великої рогатої худоби	-2615	-4036	-3150	120,5
Рівень рентабельності, збитковості (-), % - всього	-28,3	-30,1	-30,8	+2,5
в т.ч.: рослинництво	11,6	7,9	5,0	-6,6
тваринництво	-47,5	-50,7	-44,9	+2,6
з них: м'ясо великої рогатої худоби	-56,9	-60,5	-56,7	+0,2

Впливає усвідомлення необхідності прискореного переходу до ринкової економіки. Тому Указ президента України Л.Д.Кучми "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки" є дуже своєчасним і актуальним. Колективні сільськогосподарські підприємства необхідно реформувати на засадах приватної власності на майно та землю.

В кожному підприємстві проведені загальні збори з метою реструктуризації господарства (табл.4).

В Овруцькому районі всі колективні господарства реорганізовані в інші суб'єкти господарювання. Указ Президента не дає підстав для побоювань. Зовсім не мається на увазі ліквідація існуючих крупних господарств, а, навпаки, однією з основних ідей документу є збереження, по можливості,

цілісності господарського використання новоствореними формуваннями землі та майна колишніх сільськогосподарських підприємств. Назріло питання, що треба міняти, але не виділяти для кожного окремо землю, зберегти цілісність господарств, докорінно змінити трудові відносини на підприємстві. Головне, щоб люди йшли на роботу і отримували заробітну плату. Необхідно підкріпити віру людей в те, що вони є справжніми власниками-господарями своєї землі. Вже зараз змінюється ставлення людей до праці, до власності, змінюється свідомість. Зароджується нова генерація людей села – генерація власників.

Таблиця 4. Перспектива форм господарювання сільськогосподарських підприємств Овруцького району Житомирської області

Показники	Роки		
	1999	2000	2005(проект)
Сільгоспідприємства – всього	23	25	25
Колективні сільгоспідприємства	23	-	-
Селянські(фермерські) господарства	-	6	6
Товариства з обмеженою відповідальністю	-	11	11
Внутрігосподарські кооперативи	-	2	2
Приватно-орендні підприємства	-	6	6
Особисті підсобні господарства населення	22797	22805	22810

В Указі Президента відмічається, що дано право на вільний і безперешкодливий вихід всім членам КСП із своїми майновими і земельними паями. Тому 6 родин, отримавши майновий та земельний паї, вирішили працювати самостійно і створили селянські(фермерські) господарства.

Фізичними та юридичними особами організовано 11 товариств з обмеженою відповідальністю. Учасники товариств несуть повну відповідальність у межах їхніх внесків до Статутного фонду у вигляді грошей

та майна. Переваги цієї організаційно-правової форми підвищує довіру до цих підприємств з боку кредиторів та інших партнерів.

В районі також створено 6 приватно-орендних підприємства. Приватне підприємство дозволить зберегти цілісність господарств і нести повну економічну і юридичну відповідальність за наслідки своєї діяльності.

На базі двох колективних сільськогосподарських підприємств створено 2 виробничих кооперативи.

Практика підприємств Овруцького району підтверджує, що у реформуванні враховуються індивідуальні інтереси працівників підприємств. Головна мета реформування – це утвердження приватної власності на землю та майно і гарантування працівникам вільного розпорядження нею. Реформування націлене на формування ефективного господаря-власника, на створення сприятливого економічного середовища та активний пошук і мобілізація внутрішніх резервів збільшення виробництва і підвищення його ефективності.

Після проведених організаційних та інших заходів в районі створені нові агроформування, які будуть працювати ефективніше.

Література:

1. Гарасим П.М., Черевко Г.В. Аграрна економіка: реформи та стабілізація кризи. – Львів: ЛДАУ, 1998.- 100с.
2. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного виробництва. - К.: ІАЕ УААН, 1999. – 272с.
3. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях і відповідях)/За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 1999. – 532с.